

Számítógép-architektúrák

Rendszertехnikai megoldások a teljesítőképesség növelésére
(vázlat)

A témához ajánlott elolvasni K2 megfelelő fejezeteit. Az óravázlatban hivatkozott ábrák is innen származnak és a **Rendszertехnikai_megoldasok.pdf** fájlban található meg.

CISC és RISC szervezés

(Olvasmány: K2 2.3. fejezet, 33-36. o.)

Cél: teljesítőképesség növelése

Az utasításkészlet szempontjából vizsgálva, egy program végrehajtási ideje:

$$P=I*C*T, \text{ ahol:}$$

I: a program végrehajtott utasításainak a száma

C: az utasításonkénti órajelciklusok átlagos száma

T: az órajelciklusok hossza

A végrehajtási idő csökkentésére adott technológia mellett két út is van:

CISC szervezés

Egyre összetettebb utasítások alkalmazása. Cél minél több funkciót hardverrel megvalósítani. Tipikusan mikroprogramozott vezérléssel.

Ekkor I csökken, C nő, T is nőhet (az egyszerű utasításoké is).

RISC szervezés

Kis számú, egyszerű utasítás. Load-store architektúra (műveletvégzés csak regisztereken), huzalozott vezérlés.

Ekkor I nő, de C csökken és T is csökkenhet.

Hardver helyett szoftver! Jól optimalizáló fordítóprogram szükséges. Nagy számú regiszter kell.

Lehetőségek: egyforma hosszúságú (végrehajtási idejű) utasítások: pipeline jó lesz

Kevesebb hely kell a lapkán, lehetőség van MMU, cache stb. integrálására!

(A korszerű processzorban mindkét megoldás – CISC és RISC – előnyeit ötvözik.)

Szuperskalár architektúra

(Olvasmány: W1)

A szóhossz növekedése miatt egy memóriaszóban több utasítás fér el. Ezek lehívása egy gépi ciklus alatt megtörténik. Ezek egyidejű végrehajtásához a processzor bizonyos funkcionális elemeit (például: fixpontos ALU, lebegőpontos ALU) többszörözik. Az utasításlehívás és dekódolás után – amennyiben a utasítások egymástól függetlenek és a szükséges erőforrások rendelkezésre állnak – a *dispatcher* egység egyidejűleg több utasítás végrehajtását is elindíthatja a megfelelő erőforrásokhoz irányítva őket. Ez *MIMD* (Multiple Instruction Multiple Data) működés!

A hardver tervezésekor el kell döntenie, hogy melyik erőforrásból mennyit építsenek be.

A fordítóprogram a program utasításait – amennyiben azok explicite és implicite függetlenek – a processzor architektúrájának ismeretében átrendezheti annak érdekében, hogy az egy utasításszóba kerülő utasítások egyidejűleg végrehajthatók legyenek.

(Az utasítás-egymásrahatások problémájával a pipeline tárgyalásánál foglalkozunk.)

VLIW: Very Long Instruction Word

(Olvasmány: W2)

A CPU-ban szuperskalár architektúrához hasonlóan a processzorban itt is többszörözik a funkcionális egységeket, de azzal ellentétben itt NEM a CPU valamely egységének a feladata, hogy eldöntse, mit lehet párhuzamosan végrehajtani, hanem ezt a feladatot a fordítóprogram végzi el. Az utasításszavak azért hosszúak, mert minden utasításban több funkcionális egységet vezérelnek. Éppen ezért egyszerűbb hardvert és bonyolultabb fordítóprogramot igényel mint a szuperskalár architektúra.

Társprocesszor

(Olvasmány: K2 3.2. fejezet, 65-66. o.)

Egy számítógép teljesítőképessége növelhető úgy, hogy az általános célú processzor mellett egy másik, speciális feladatokra (például bonyolultabb aritmetikai műveletek, I/O műveletek) tervezett processzort alkalmazunk: *társprocesszor*. (Például az Intel processzorcsaládban aritmetikai műveletekre: 80287, 80387) Ez NEM multiprocesszoros rendszer, az utasításlehívást és a tárolóhoz való összes hozzáférést (de legalábbis a címszámítást) az általános célú processzor végzi. (Lásd: 3.12. ábra) A társprocesszor haszna az, hogy bizonyos speciális feladatokat gyorsabban képes elvégezni. Általában egyszerre csak az egyik processzor működik, kivétel, ha a társprocesszor működése alatt az általános célú processzor további, kizárólag neki szóló utasításokat hajt végre, de ilyenkor is figyelnie kell a társprocesszor műveletének befejeződésére (például eredmény tárolása). Társprocesszor hiányában a programban a neki szóló műveleteket az általános célú processzor egy megfelelő szoftveres megszakítás kiszolgálásaként a saját utasításkészletével megvalósított algoritmussal (természetesen több lépésben) oldja meg.

Harvard architektúra

(Olvasmány: K2 5.1. fejezet, 108-109. o.)

Ebben az architektúrában a program utasításait és az adatokat két külön memóriában tároljuk: 5.1. ábra. Ez elvi eltérés a klasszikus Neumann architektúrához képest! (A Neumann architektúra nem tesz különbséget az utasítások és az adatok között, megkülönböztetésük az algoritmusba beépített értelmezés eredménye!) Meggátolja önmódosító programok írást. A teljesítőképességet úgy képes növelni, hogy az i . utasítás végrehajtása során az adat írása vagy olvasása átlapolódik az $(i+1)$. utasítás lehívásával.

Utasítás pipeline

(Olvasmány: K2 5.2. fejezet, 110-116. o.)

Egy utasítás feldolgozásának különböző fázisai vannak, például utasításlehívás, dekódolás, végrehajtás. Egy processzor teljesítőképességét növelhetjük, ha egy utasítássorozat egymást követő utasításainak végrehajtási fázisait egymással átlapoljuk: *pipeline*. Ez *SISD* (Single Instruction Single Data) működés. Szemléltető példa: baromfifeldolgozás futószalagon.

5.2. ábra magyarázata szóban.

Az átlapolódó utasítások között előfordulhat *utasítás-egymásrahatás*. Ezeket 3 típusba sorolhatjuk:

- *Feldolgozási egymásrahatás* akkor fordul elő, ha két utasítás végrehajtása ugyanazt az

erőforrást igényli. Ilyenkor a sorrendben második utasításnak meg kell várnia az első végrehajtását. A probléma kezelésére az erőforrásokat (funkcionális egységeket) többszörözik.

- *Procedurális egymásrahatásról* beszélünk, ha egy feltételes ugró utasítás miatt nem tudjuk, hogy a program melyik ágon fog folytatódni. Ilyenkor elvileg megtehető az, hogy mindkét ágról elkezdünk utasításokat felhozni, de ez meglehetősen erőforrás igényes, ráadásul újabb elágazás után egyre több ággal kellene foglalkozni. A gyakorlatban ilyenkor vagy várunk vagy valamilyen módszerrel megpróbáljuk megjósolni, hogy merre folytatódik a végrehajtás, és arról az ágról folytatjuk az utasítások felhozását, de megjelöljük őket, és ha a jóslás téves volt, akkor eldobjuk az így felhozott utasításokat.
- *Adat egymásrahatás* tipikus példája, ha egy utasítás eredményét egy rá következő utasítás felhasználja. Ezt észlelni kell és bár a rákövetkező utasítás felhozása és dekódolása megtörténhet, a végrehajtáshoz meg kell várni az előző utasítás végrehajtásának befejezését. Különösen veszélyes, ha egy utasítás átírja (valamelyik) rá következő utasítást, aminek a felhozása már megtörtént. Ezt is észlelni és kezelni kell! (Természetesen az ilyen programozási stílus messziről kerülendő!)

A pipelineban a felhozott utasításokkal együtt visszük az utasításhoz tartozó programszámláló értékét, erre például a relatív ugrások kezelésénél van szükség vagy a fent említett program önmódosítás észlelésénél van szükség. Bővebben 5.4. ábra.

Vektorprocesszorok

(Olvasmány: K2 5.3. fejezet, 117-119. o.)

A vektorprocesszorok vektor típusú adatokon dolgoznak, ilyenek elemei között végeznek azonos műveleteket. Míg az utasítás pipeline az egymást követő utasítások végrehajtásának részfázisait lapolja át, a vektorprocesszorok *adatpipeline*t használnak: itt az egymást követő vektorelemek kezelése lapolódik át. A vektorprocesszorok SIMD (Single Instruction Multiple Data) szervezésűek, így ráadásul két n elemű vektor összeadásakor az összeadást utasítást csak egyszer kell felhozni, míg hagyományos skaláris feldolgozást végző processzor esetén n -szer.

Tömbprocesszorok

(Olvasmány: K2 5.4. fejezet, 119-120. o.)

A vektorprocesszorokhoz hasonlóan a tömbprocesszorok is SIMD szervezésűek, de a felépítésük és a működésük teljesen más. A felépítésüket az 5.6. ábra alapján mutatjuk be.

Az utasításlehívást a tömbvezérlő egység végzi, és minden *feldolgozó és tároló egység*nek (FET) ugyanazt az utasítást küldi el, tehát a tömbprocesszor összes feldolgozó egysége ugyanazt az utasítást hajtja végre különböző adatokon. Lehetőség van feltételes utasításokra, amikben a helyileg tárolt adatok befolyásolják a feltétel kiértékelését, így lehetséges az, hogy egy utasítást némelyik FET végrehajt, másik pedig kihagy. A FET-ek a szomszédáikkal (valamilyen topológia szerint) össze vannak kötve így adatcserére képesek.

Források:

K2: Németh Gábor, Horváth L.: Számítógép architektúrák, 2. kiadás, Akadémiai Kiadó, 1993.

I1: <http://www.doksi.hu/get.php?lid=166>

W1: <http://en.wikipedia.org/wiki/Superscalar>

W2: http://en.wikipedia.org/wiki/Very_Long_Instruction_Word